

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וא"ו תשרי, ה'תשל"ג

חלק א – יו"ל לש"פ וילך, שבת שובה, וא"ו תשרי, ה'תשע"ט

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

החתן הרה"ת מנחם מענדל והכלה מרת שטערנא שרה שיחיו

שמוטקין

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת

ט"ז סיון, ה'תשע"ח

נדפס על ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' שניאור זלמן וזוגתו מרת מליא רבקה שיחיו שמוטקין

הרה"ת ר' דוד וזוגתו מרת מלכה שיחיו דובאָוו

ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' ישראל וזוגתו מרת ברכה דבורה לאה שיחיו שמוטקין

הרה"ת ר' בן ציון וזוגתו מרת שיינא חנה שיחיו שטיין

מרת חוה שיחיו דובאָוו

הרה"ת ר' מנחם נחום וזוגתו מרת אסתר שיחיו שטרנברג

תעזוב לגמרי את הרעיון דלהתגייס בצבא, אשר אסור הוא על פי התורה וכמבואר בפוסקים, ותוכל להתעסק בשטח החינוך על טהרת הקדש וכיו"ב או בענייני בית, וכמה דרכים לבת ישראל להתנהג על פי התורה ולהיות מאושרה באמת וביחד עם זה לעשות חלקה לטובת עם ישראל כולו.

מובן שיכול הוא להראות מכתבי גם לבתו תחי', ויהי רצון שיוכל לבשר טוב בתוכנו ובקרוב ממש.

בברכה.

ב

בי"ה. כאי שבט תשי"ט
ברוקלין.

האברך ... שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מיי"ב שבט עם הפיי, שיקרא בעת רצון על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע. ויהי רצון שיבשר טוב בכל העניינים אודותם כותב,

ומוכן שהשפעתו בסביבתו להגברת רוח יראת שמים במקום המצאו, ולקיום המצות בהידור, ולהוסיף בשיעורים בלימוד התורה הנגלה והחסידות, הנה מלבד גודל הענין מצד עצמו, יוסיף זה ג"כ בברכות השי"ת בהמצטרך לו, שהרי מדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה אלא שכ"פ ככה.

בטח שומר על שלשת השיעורים דחומש תהלים ותניא הידועים.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט, מזכיר

דלהתגייס בצבא, אשר אסור הוא על פי התורה וכמבואר בפוסקים: ראה "לאור ההלכה" (לרש"י זעווין — ירושלים, תשי"ז) ע' כה ואילך. וש"נ. וראה גם אג"ק חכ"ג אגרת ח'תשנ"ו. חכ"ז אגרת י"נה. ובכ"מ.

ב

מהעתיקה.

מדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה: סנהדרין ז, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך. אלא שכ"פ ככה: ראה פרש"י תשא לד, ז (מתוספתא סוטה פ"ד ה"א). ועוד.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וילך, שבת שובה, יום ההילולא וא"ו תשרי הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות וא"ו תשרי ה'תשל"ג — הנחה בלתי מוגה (חלק שני י"ל אי"ה ליום הכיפורים).

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

מוצאי ר"ה, ה'תשע"ט,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2018 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5779 • 2018

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

א

בי"ה, כ' שבט תשי"ח
ברוקלין

מר ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיי"ג שבט, בו כותב ר"פ מאשר עבר עליו וביחוד בהנוגע לבתו הבכורה ... תחיי.

ומובן וגם פשוט אשר על בת ישראל, שכל אחת מהן מכונה בשם בת שרה רבקה רחל ולאה, עליה נאמר כל כבודה בת מלך פנימה, ז.א. שככל התלוי בו ובאלו שיכולים להשפיע עלי יש להשתדל שתסתדר באופן הכי מתאים להנקודה דכבודה פנימה, ופשיטא שאי אפשרי להיות היפך דיני תורתנו תורת חיים, וכיון שכל בני ישראל הם קומה אחת שלימה וערבים זה בזה, הרי באם באמת רוצה לשרת ולהביא טובה לעמנו בני ישראל הן ברוחניות והן בגשמיות, עלי להתנהג ולסדר חיי **זוקא** באופן האמור, כי כל עבירה על ציווי התורה הרי זהו היזק והירוס לא רק להעובר עבירה, אלא לכל העם כולו, ומה שישנן טועים והולכים בדרך הפכית מפני שנדמה להם שמביאים הם תועלת לעצמם או גם לזולתם ע"י עברם על חוקי התורה, זהו בדוגמת דבר העובד עבודה בשבת ויום הכפורים, עבודה כזו שבימות החול מביאה היא תועלת, ואומר בשכלו (שכל הבהמי של היצר הרע שבו), שכיון שעבודה זו תועלת בימות החול, אין סיבה לומר שלא תביא תועלת באם עושים אותה בשבת ויום הכפורים, וגילה לנו בורא עולם ומנהיגו, אשר חילול שבת ויום הכפורים, מזיק את האדם העושה כן ומזיק את כל העם כולו, ולו היתה יד ישראל תקיפה, צריך הי' למנוע איש הישראלי מלחלל את השבת — כמו שמונעים את האדם הרוצה לאבד את עצמו לדעת ר"ל. ועל דרך זו היא כל עבירה איזה שתהי', שאפילו אם בעיני בשר ובהנוגע לנכרים יש בזה תועלת, הרי בנוגע לבני ישראל מה שהוא היפך התורה לא לבד שאין בזה תועלת אלא שמביא גם היזק וחורבן **ברור**, ואם באמת — כנ"ל — חפצה בתו תחיי לשרת את ארץ מולדתה ולהביא טובה לעם ישראל כולו ולא חיי **להרע** לו,

א

נדפסה בתשורה (הולצברג, תשס"א).
עליה נאמר כל כבודה בת מלך פנימה: תהלים מה, יד.
קומה אחת שלימה: ראה לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.
וערבים זה בזה: שבועות לט, סע"א. וש"נ.

בס"ד. שיחת יום ה' כ' האזינו, וא"ו תשרי, ה'תשל"ג.

בלתי מוגה

א. אודות יחודם של "עשרת ימי תשובה" (ואפילו שבעת הימים "שבין ראש השנה ליום הכיפורים"¹) מימי כל השנה כולה, יש כמה ביאורים בכמה ספרים, הן בנגלה והן בנסתר (בפנימיות התורה) בנוגע לענינם של ימים אלו.

וא' מהם הוא — המובא בסידור האריז"ל²,

— סידור דייקא, שאע"פ שיש בו כוונות, כך, שאינו דבר השוה לכל נפש [שלבן לא הביא רבינו הזקן בסידורו את כל הענינים (ועאכו"כ עניני כוונות) שנאמרו בסידור האריז"ל³], הרי זה בכל זאת "סידור", ולא כמו שאר כתבי האריז"ל, שאינם שייכים לכל אלו שיש להם שייכות לסידור האריז"ל. והחילוק הוא בפשטות — שכתבי האריז"ל בכלל הם ענין של לימוד, ואילו סידור האריז"ל הוא ענין של תפלה, ולכן, אפילו מי שאינו שייך לשקו"ט שבלימוד, ביכלתו לידע כיצד להתפלל ע"פ כתבי האריז"ל, ממסקנת הדברים כפי שהובאה בסידור האריז"ל.

ובפרט שמקדים שענין זה "כתב בעל ר"ח" בשם הרמ"ק ז"ל" — שמזה מובן, שזהו דבר השוה לא רק עבור מקובלים, או אלו שמתפללים ע"פ סידור האריז"ל, שהרי "ראשית חכמה" הוא ספר שנקל יותר ללמדו בהבנה והשגה מאשר סתם כתבי האריז"ל; ובפרט שמסיים "וכ"כ הר"ר יונה ז"ל" — שמזה מובן, שזהו ענין ששייך לכל אלו שיש להם שייכות ללימוד ספריו של הר"ר יונה ז"ל.

אלא, שענין שנאמר בראשית חכמה בלבד, יכולים לחשוב ששייך רק לאלו השייכים לאורח-חיים ע"פ ראשית חכמה, או ענין שכתב רבינו יונה ז"ל בלבד — שייך רק לאלו שיש להם שייכות לספרי רבינו יונה ז"ל; וכיון שבסידור האריז"ל מצרף שניהם ביחד, הרי מסקנת הדברים היא, שהן אלו שיש להם שייכות ללימוד והנהגה ע"פ ספרי רבינו יונה ז"ל, הן אלו שיש להם שייכות ללימוד והנהגה ע"פ ראשית חכמה

(1) ר"ה יח, א. וש"נ.

(2) ב"עשיית".

(3) ראה שער הכולל בהקדמה.

(4) בספרו תוצאות חיים אות קמח.

(5) בשערי תשובה שער השני אות יד.

והרמ"ק, והן אלו שיש להם שייכות ללימוד והנהגה ע"פ האריז"ל, הנה אצל כולם יש נקודה השווה בנוגע לענינים של ימים אלו —
 וז"ל: "כתב בעל ר"ח בשם הרמ"ק ז"ל, כי הימים שבין ר"ה ויה"כ הם כמו חול המועד, ואסורים במלאכה, רק בעסק התורה והתשובה והתבודדות. וכ"כ הר"ר יונה ז"ל".

ב. וע"פ המדובר כמ"פ אודות הדיוק גם בפרטי הדברים בכל ענין בתושבע"פ בכלל, ועאכו"כ במסקנת הענין שהיא מדוייקת יותר מאשר השקו"ט, ועאכו"כ בנוגע לסיודור — יש לדייק בענין הנ"ל:
 אם הכוונה היא רק לומר שבימים אלו אין לעסוק במלאכה, כי אם בתורה ותשובה התבודדות וכו' — הי' יכול לומר רק תיבות אלו; אבל כאן מוסיף בתור הקדמה ש"הימים .. הם כמו חול המועד".

ובנוגע לחול המועד — מה שאינו שייך למלאכה, ובמילא ניתוסף בחיוב דתורה ומצוות ותפלה יותר מבשאר כל הימים, הרי זה "מסובב" מענינו של חול המועד.

וכמו ביום טוב, שהאיסור במלאכה אינו בגלל שיש בו חיוב להרבות בתורה, אלא הסדר הוא הפכי: כיון שהוא יום טוב ומקודש, "מקרא קודש"⁷, לכן יש בו הציווי "כל מלאכה לא יעשה בהם"⁸ (חוץ ממלאכת אוכל נפש)⁸, ועד"ז בנוגע לחול המועד, שהוא חלק מהיו"ט — אע"פ ש"לא נאמר בו מקרא קודש .. אלא שקרוי מקדש קודש (בחגיגה)⁹ לענין קרבנות בלבד" (כמ"ש רבינו הזקן בשו"ע¹⁰ בהגהה), ועד שיש בו חיוב של שתיית יין כדי לצאת ידי חובת שמחה, "ושמחת בחגך"¹¹, שהיא מצוה עשה מן התורה גם בחול המועד¹²; ומצד זה באה המסקנא, המסובב, בנוגע לשלילת מלאכה (אע"פ שאיסור המלאכה אינו חמור כ"כ כמו ביו"ט), ובמילא גם הריבוי בתורה כו'.

ועפ"ז נמצא חידוש נפלא בשורות ספורות אלו:

כיון ש"הימים שבין ר"ה ויה"כ הם כמו חול המועד", הנה כשם ש"חול המועד" יש לו "יום טוב" בשלימותו בתחילתו (לפניו) ובסופו (לאחריו), כך הוא גם בנוגע לשבעה ימים אלו, שיש לפניהם ימי

ואילו "המקיים את דברו" עושה מעשה טוב רק בנוגע לחפצא דהמטלטלין שקיבל שייכות לקונה ע"י הדיבור כו' (ולא בנוגע למוכר וקונה עצמם⁶⁷). ובגמרא בירושלמי מוסיף אודות הנהגת רב במדת חסידות, שלא חזר בו אפילו כשאמר ליתן מתנה (דיבור בלבד⁶⁸) — נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה⁶⁹ בלקו"ש ח"ז ע' 293 ואילך.

יד. ויש להוסיף ע"ד האגדה — שסיום מסכתא שביעית בגמרא בירושלמי בהנהגה ב"מדת חסידות", מתאים לכללות ענינה של השנה השביעית שהיא "שבת להוי"ו"⁷⁰, כפירוש רש"י: "לשם ה', כשם שנאמר בשבת בראשית" — שמזה מובן שצריך להתנהג ב"מדת חסידות" כמו הקב"ה, "חסידו (וצדיקו) של עולם".

ואז נותן גם הקב"ה את כל הענינים "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"⁷¹ באופן של "מדת חסידות", היינו, שאינו מתחשב איך צריך להיות ע"פ דין תורה, אלא מתנהג "לפנים משורת הדין", ועד — ב"מדת חסידות", כך, שמבלי הבט על מה שהי' לפניו, זוכים לחתימה וגמר חתימה טובה על כל השנה כולה.

וזה כולל גם נקודה וענין עיקרי — שנוכל להיות "גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו"⁷² (כדאיתא במדרש⁷³ שקאי על "שומרי שביעית") ע"י קיום מצות שביעית כפשוטה, מן התורה, ובארצנו הקדושה, ומתוך שמחה וטוב לבב, בגאולה האמיתית והשלימה (מבלי לדחותה לאחר זמן בשנה זו עצמה).

* * *

67) שלא הפסידו מאומה, כי, הקונה מקבל בחזרה את כספו, ומניעת הריחוק של המוכר אינה בגדר של הפסד (ראה בהנסמן בלקו"ש ח"ט ס"ע 134. וראה גם תו"מ ח"ג ע' 195. וש"נ).

68) וענין זה תלוי בפירוש הכתוב (קדושים יט, לו) "הין צדק", "שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק" — שיש בזה ב' פירושים: (א) פירוש הגמרא בבבלי (ב"מ מט, א) "ההוא שלא ידבר אחד בפה ואחד בלב" (בשעה שהוא אומר הדבור, לא יהא

בדעתו לשנות, אבל אם נשתנה השער לאחר זמן והוא חוזר בו לפי שינוי השער, אין כאן חסרון אמנה — רש"י, (ב) מצד מדת חסידות — יש לפרש "שיהא הן שלך צדק" כפשוטו, שלעולם אין לחזור, גם אם נשתנה השער כו'.
 69) משיחות חודש תשרי.
 70) בהר כה, ב.
 71) נוסח ברכה הג' דברה"ז.
 72) תהלים קג, כ.
 73) ויק"ר ותנחומא ר"פ ויקרא.

67) ראה גם תו"מ ח"ט ע' 13. וש"נ.
 7) בא יב, טז. וראה אמור כג, ב ואילך.
 8) ראה רמב"ן אמור שם, ז. וראה גם לקו"ש ח"א ע' 34. וש"נ.
 9) יח, א.
 10) שו"ע או"ח רסרמ"ב.
 11) פ' ראה טז, יד.
 12) שו"ע אדה"ז שם סתקכ"ט ס"רז.

(במשנה הב'), או הענין שצריך לומר "משמט אני" ו"רוצח אני" (במשנה הא').

ב) גם צריך להבין בנוגע לסדר הדברים:

במשנה הראשונה שהובאו רק שני ענינים שבהם נאמר "וזה דבר" — הרי מובן שתחילה צריך לומר הדין של המחזיר חוב בשביעית, ששייך למסכתא שביעית, ורק לאחר מביא ענין נוסף שבו נאמר "וזה דבר" — בנוגע לעיר מקלט;

אבל במשנה הב' שהובאו שלשה ענינים ש"רוח חכמים נוחה הימנו" (ששנים מהם אינם שייכים לשביעית, והובאו רק בהמשך לענין ד"רוח חכמים נוחה הימנו"), צריך להבין הטעם שמקדים ענין ההלוואה מן הגר לענין המקיים את דברו בנוגע לקנין מטלטלין — דלכאורה, אף שבהלוואה לגר (שמחזיר לבניו) יש צד השווה עם החזרת הלוואה בשביעית, יש גם צד השווה בין המחזיר חוב בשביעית עם המקיים את דברו בנוגע לקנין מטלטלין, שבשניהם מדובר אודות אותו אדם שעמו היתה התחלת הענין, משא"כ בהלוואה מן הגר מדובר אודות (לא אודות הגר עצמו, אלא) אודות בניו, כך, שיש טעם להקדים הבבא ד"מטלטלין נקנין כו" לבבא ד"הלוה מן הגר".

יג. הביאור שסדר הדברים בענין "רוח חכמים נוחה הימנו" הוא

בדרך "לא זו אף זו", כי:

"המחזיר חוב בשביעית" עושה מעשה טוב בג' פרטים⁶²: (א) בנוגע למלוה — שלא יפסיד בגלל שקיים מצות "אם כסף תלוה"⁶³, (ב) בנוגע ללוה — שיש לו הכרת הטוב למלוה ("בירא דשתית מיני'⁶⁴"), וגם, עי"ז יוכל לבקש ממנו הלוואה נוספת (אפילו אם הוא עשיר, אבל בשעת דחקו), מבלי לחשוש מנעילת דלת בפני לוויין, (ג) בנוגע לחפצא דהממון — שנשאר משועבד למלוה (שהרי הציווי הוא רק שאסור לו לתבוע החוב — "שמוט גו' לא יגוש", אבל החוב עצמו לא נפקע⁶⁵, ולא כמו בשמיטת קרקעות שנעשה הפקר — "ונטשתה").

אבל "הלוה מן הגר" — עושה מעשה טוב רק בנוגע ללוה ובנוגע לממון (ולא בנוגע למלוה, שכבר מת⁶⁶).

(62) ובלשון הרגיובי — שכל ענין נחלק לג': הפועל, הנפעל והפעולה עצמה (ראה מפענח צפונות פי"ב. ו"ש"ג).
(63) משפטים כב, כד.
(64) ב"ק צב, סע"א.
(65) ובלשון הישיבות — שהציווי הוא רק על הגברא, ולא על החפצא.
(66) ובניו — אם היתה הורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה, מעולם לא ירשו את אביהם מן התורה (פי' הרע"ב).

ראש-השנה, שעליהם נאמר¹³ "חדות הוי' היא מעוזכם"¹⁴, ועד"ז מובן גם בנוגע ליוהכ"פ שלאחריהם.

ומצד זה בא המסובב — שלילת ענין המלאכה והוספה בריבוי בתורה והתבודדות וכו'.

ג. וענין זה מהוה הסברה על דבר שלכאורה, במבט ראשון, אינו

מובן:

בר"ה אין להזכיר ענינים של חטא וכו'¹⁵, והטעם בפשטות — כיון שהוא יום שמחה, כאמור, "חדות הוי' היא מעוזכם", ולכן מברכים "שהחיינו"¹⁶.

ואע"פ שמצינו בנוגע לכמה דינים שר"ה אינו ענין של שמחה¹⁷, ועד (לדוגמא) בנוגע לפיוט "לכה דודי" (בר"ה שחל בשבת) שאומרים "ברנה ובצהלה" (ולא כביו"ט: "בשמחה")¹⁸ — הנה ביחד עם זה ישנו אז גם ענין השמחה, וכמבואר בלקו"ת¹⁹ שהשמחה היא באופן ד"גילו ברעדה"²⁰, היינו, שצריך להיות הענין ד"גילו", אלא שזה מכוסה בענין ה"רעדה", אבל בפנימיות הרי זה ענין של "גילה".

ולכאורה: איך אפשר לדרוש מיהודי לעמוד בר"ה בתנועה של גילה, מבלי להתחשב בכל הענינים שהם היפך הרצוי, כמו ענין החטא וכו'; וכיון שתורת-אמת דורשת זאת, צריך להיות אצלו מצב-רוח של גילה לאמיתתו?!

וא' מהביאורים בזה — שזהו בגלל ההכנה שהיתה בחודש אלול:

על הפסוק²¹ "ובכתה את אבי' ואת אמה ירח ימים", מפרש האריז"ל²² (כמובא בלקו"ת²³) שקאי על חודש אלול, החל מר"ח אלול שבו מתחיל הזכרון על ארבעים יום השלישיים שהי' משה רבינו בהר, עליהם נאמר²⁴ "מה הראשונים ברצון אף האחרונים ברצון".

(13) נחמי' ה, יו"ד. ובכ"מ (בכ"י ובשו"ע אדה"ז שם סתקפ"ג ס"ד) איתא: בעזרא. וראה לקו"ש ח"ד ע' 370 הערה 13.
(14) וראה שו"ע אדה"ז שם סתקפ"ז ס"א: "מצוה לאכול ולשתות ולשמוח בר"ה".
(15) ראה שו"ע אדה"ז שם סתקפ"ד ס"ב.
(16) ראה כתר שם טוב סי' תכב — הובא במאמר (לעיל ע' ...).
(17) ראה שו"ע אדה"ז שם סתקפ"ב ס"ב.
(18) ראה ספר המנהגים חב"ד ע' 60 ובהערה 3 שם.
(19) נצבים מז, א ואילך.
(20) תהלים ב, יא.
(21) תצא כא, יג.
(22) ל"ת עה"פ. וראה זו"ח עה"פ (נח, סע"ד).
(23) ראה תו"מ ח"ג ע' 342 הערה 37. וש"נ.
(24) יל"ש אחרי עקב רמז תתנה. פרש"י תשא לג, יא. עקב ט, יח. יו"ד, יו"ד. תו"ר"ה כדי — ב"ק פב, א.

וכיון שע"י העבודה של חודש אלול מתבטלים כל הענינים של חטא וכו', הרי מובן שאין מקום להזכיר בר"ה ענין של חטא וכו', כי כבר בערב ר"ה נפעל ענין המחילה וסליחה וכפרה בשלימות בתכלית. ובפרט בר"ה שחל להיות בשבת, שאז אין צורך אפילו לבקש הבקשות שבאמירת "אבינו מלכנו", כיון שנפעלים מצד ענין השבת (כמו הענין של תקיעת שופר²⁵).

ד. ועפ"ז מובן איך שייך שאפילו ימי החול שבין ר"ה ליוהכ"פ יהיו כמו "חול המועד" (שימי חול המועד הם ימי שמחה, עכ"פ כמו השמחה שבימי ר"ה) — דכיון שהקב"ה סלח ומחל וכיפר על הענינים בלתי-רצויים כבר מערב ר"ה,

— באופן ש"תכלה שנה" עם כל הענינים בלתי-רצויים, ו"תחל שנה וברכותי", והרי הברכה הראשונה היא, שהקב"ה מברך ומצליח בלימוד התורה וקיום המצוות.

וזהו גם א' מהפירושים בלשון הכתוב²⁶ "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה", ולאח"ז מפרש "את הברכה אשר תשמעו" — כהקושיא הידועה²⁷ שלכאורה הוצרך הכתוב לומר "אם תשמעו", או בלשון רש"י "על מנת אשר תשמעו"? וא' הביאורים בזה — שהברכה מתחילה בכך ששומעים ("אשר תשמעו") ומתנהגים כרצון הקב"ה. והיינו, שאע"פ ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"²⁸, מ"מ, צריך לבקש גם על יראת-שמים, והבקשה מצליחה ופועלת כו', כמבואר בלקו"ת²⁹ בפירוש מ"ש³⁰ "מי יתן והי' לבכם זה להם ליראה גו'" —

אזי אפילו הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ הם כמו "חול המועד" — שבו ישנו החיוב "ושמחת בחגך" בדוגמת היו"ט שבו מתחיל חול המועד, ועד"ז בנוגע לשמחה שבימים אלו — עכ"פ באופן ד"גילו ברעדה".

ה. אך צריך להבין: מדוע אומרים תחנון בשבעת הימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, דלכאורה, מאחר שהם כמו חול המועד, אזי אין מקום לאמירת תחנון?

והביאור בזה:

25) ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, א ואילך. 28) ברכות לג, ב. וש"נ. הובא בפרש"י ובכ"מ. עה"ת עקב יו"ד, יב.
26) ר"פ ראה. 29) במדבר טו, א.
27) ראה תו"מ ח"ז ע' 304. וש"נ. 30) ואתחנן ה, כו.

"שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגוש וגו"⁵⁴, אבל לא רואים בזה (עכ"פ בגלוי) ענין של קדושה.

ולכן, הענין שהוא "קדוש יותר" — שמיטת קרקעות — נתבאר לפני שנתבאר הענין של שמיטת כספים.

יא. בשמיטת כספים גופא יש כו"כ דינים שנתבארו בתחילת הפרק האחרון. ובשתי המשניות האחרונות⁵⁵ מבואר הדין של "המחזיר חוב בשביעית":

"המחזיר חוב בשביעית, יאמר לו משמט אני. אמר לו, אף על פי כן, יקבל ממנו, שנאמר⁵⁶ וזה דבר השמטה. כיוצא בו, רוצח שגלה לעיר מקלטו ורצו אנשי העיר לכבדו, יאמר להם רוצח אני. אמרו לו אף על פי כן, יקבל מהם, שנאמר⁵⁷ וזה דבר הרוצח".

"המחזיר חוב בשביעית, רוח חכמים נוחה הימנו. הלוח מן הגר שנתגיררו בניו עמו, לא יחזיר לבניו. ואם תחזיר (לבניו⁵⁸), רוח חכמים נוחה הימנו. כל המטלטלין, נקנין במשיכה. וכל המקיים את דברו, רוח חכמים נוחה הימנו".

וביאור הדברים — בפשטות:

הדין בנוגע לרוצח שגלה לעיר מקלטו (במשנה הראשונה) — מקומו במסכתא מכות, והובא כאן בדרך אגב, דכיון שבנוגע להמחזיר חוב בשביעית ישנו דין שצריך לומר "משמט אני", שנאמר "וזה דבר השמטה", הובא כאן גם הדין שרוצח צריך לומר "רוצח אני", שנאמר "וזה דבר הרוצח".

ועד"ז בנוגע לענין ש"רוח חכמים נוחה הימנו" (במשנה השנייה) — שבהמשך לזה הובאו עוד ענינים שרוח חכמים נוחה מהם: בנוגע לקנין מטלטלין, וביניהם — בנוגע ללוה מן הגר (כפי שמצינו עד"ז כמ"פ בש"ס).

יב. אך עדיין יש צורך בתוספת ביאור:

א) כיון שכל הענינים אינם במקרה כו', בהכרח לומר שיש איזו שייכות בין הענינים שהובאו בכל אחת מב' משניות אלו, ואדרבה: בגלל השייכות שביניהם, יש בכולם דבר השוה — ש"רוח חכמים נוחה הימנו"

54) ובירושלמי: "ואם אין לו בנים .. לבנותיו".

55) מ"ח"ט.

56) פ' שופטים יט, ד.

ט. רגיל גם לערוך "סיום" ב"יאָרצייט" — ליתר שאת וליתר עוז⁵¹.

וע"פ המדובר בר"ה⁵², שבשנה זו יש שני חידושים לגבי ר"ה של רוב השנים: (א) יו"ט ראשון של ר"ה חל להיות בשבת, משא"כ הקביעות דר"ה ברוב השנים היא בשאר ימות השבוע, (ב) ענין נדיר עוד יותר שבא אחת לשבע שנים — ר"ה של שנה השביעית (ועאכו"כ שצירוף שניהם, שבת ושנה השביעית, הוא חידוש לגבי ריבוי ראשי-שנים) — ייערך הסיום על מסכתא שביעית.

ואע"פ שעל מסכתא שביעית אין גמרא בתלמוד בבלי — הנה נוסף לכך שבכ"מ בתלמוד בבלי יש פירוש על משניות של מסכתא שביעית, יש מסכתא שלימה בגמרא בתלמוד ירושלמי, שגם הוא נקרא בשם "ש"ס" כמו תלמוד בבלי, כלשון הגמרא במסכת חגיגה⁵³: "מש"ס לש"ס".

י. בסיום מסכתא שביעית מדובר אודות שמיטת כספים — לאחרי שבתחילת המסכתא וברוב המסכתא מדובר אודות שמיטת קרקעות.

ובהקדם מ"ש⁵⁴ "וזה דבר השמיטה שמוט" — "בשתי שמיטות הכתוב מדבר, אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים"⁵⁵. ובכך: בענין של שמיטת קרקע יש "הלכתא רבתי", ואילו בנוגע לשמיטת כספים ישנו רק פרק אחד.

אך למרות הכלל שהובא בכ"מ בש"ס⁵⁶ שתחילה מבארים את הדבר הקצר, ואח"כ עוברים לבאר ענין הדורש אריכות גדולה — הנה במסכתא שביעית הרי זה בסדר הפוך: תחילה נתבארו בארוכה דיני שמיטת קרקעות, ורק לאח"ז מדובר בפרק האחרון אודות שמיטת כספים.

וא' הטעמים שיש לומר בזה:

ישנו כלל ש"כל המקודש מחבירו קודם את חבירו"⁵⁷.

והנה, בשתי השמיטות שבשביעית — שמיטת קרקעות יש בה ענין של קדושה (שהרי בפירות שביעית יש קדושה⁵⁸, ויש עוד כמה פרטים שקשורים עם קדושה), משא"כ שמיטת כספים — הרי זה רק הציווי

(51) ראה גם התועדויות תשמ"ה ח"ה ע' 2730. ועוד.
(52) (57) זבחים פט, א (במשנה). וש"נ.
(53) יו"ד, רע"א ובפרש"י.
(54) פ' ראה טו, ב.
(55) מו"ק ב, סע"ב. וש"נ.
(56) ראה (לדוגמא) שבועות ג, א.
(57) זבחים פט, א (במשנה). וש"נ.
(58) ראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל רפ"ו.
ובכ"מ.

ידוע המבואר³¹ בנוגע ללשון "סלח לנו אבינו כי חטאנו", דלכאורה מתאים יותר הלשון "על אשר חטאנו" וכיו"ב — שזהו לפי שבמעמדו ומצבו לפני שמו"ע, אין אצלו ענין של חטא; ודוקא בעמדו להתפלל שמו"ע, שאז מתעלה לדרגא נעלית יותר, "כעבדא קמי מרי"³², אזי תופס את עצמו ומרגיש שמעמדו ומצבו לפניו, בהיותו בשעת אמירת ק"ש וברכות ק"ש שלפניו ושלאחרי, ועאכו"כ בפסוקי דזמרה, הוא בבחינת "מחוי במחוג קמי מלכא"³³, כיון שבשמו"ע עומד כבר "קמי מלכא". ולכן מבקש אז "סלח לנו אבינו כי חטאנו" — על ענינים שלפני שמו"ע לא היו נחשבים לחטא.

ועד"ז בנוגע לאמירת תחנון בימים שבין ר"ה ליוהכ"פ — שזהו בנוגע לענינים כאלו שעד עתה, קודם שהגיע למעמד ומצב היותר נעלה, הי' יכול וצריך להתנהג באופן כזה.

ולדוגמא — בנוגע לכללות המעמד ומצב של חודש אלול וחודש

תשרי:

בחודש אלול, שאז נמצאים בני"ב בשדה", ושם נפגשים עם מלך מלכי המלכים הקב"ה (כפי שמבאר רבינו הזקן³⁴ ענינו של חודש אלול "ע"פ משל למלך .. (ש)מקבלין פניו בשדה") — אזי לובשים לבושים שמתאימים לעבודת השדה,

— ואדרבה: ע"פ דין השו"ע, מצד הענין של "בל תשחית", אין ללבוש לבושים יקרים בשעה שעוסקים בעבודת השדה. וכידוע הסיפור אודות אבא חלקי³⁵, איך שהי' שומר את לבושו בשעה שהי' הולך לעבוד בשדה —

אבל כשנכנסים לעיר, ובפרט כשנכנסים להיכל המלכות — אי אפשר להשאר עם אותם לבושים, אותו הילוך ואותה הנהגה כמו בחודש אלול (שמצד אלול הי' זה בשלימות), אלא יש צורך בעלי' "מחיל אל חיל"³⁶, בהתאם למעמד ומצב של חודש תשרי, ועאכו"כ בהתחלת תשרי, בר"ה והימים שלאח"ז עד יוהכ"פ.

ובאופן כזה היא גם עבודת התשובה בימים אלו — לא תשובה

על דברים בלתי-רצויים, אלא תשובה שענינה הליכה "מחיל אל חיל"

(31) ראה תו"א וארא נה, ד. מג"א צה,
סע"ג. בהוספות תשא קיא, סע"ג ואילך.
ובכ"מ.
(32) שבת יו"ד, רע"א.
(33) לשון חז"ל — חגיגה ה, ב.
(34) לקו"ת ראה לב, ב.
(35) תענית כג, ריש ע"ב.
(36) תהלים פד, ח. וראה ברכות ומו"ק בסופן.

בקדושה וטוב גופא, ועד — "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"³⁷ (כמבואר בלקו"ת בפרשת השבוע³⁸).

1. ומובן, שביחד עם זה שמתבודד ומוסיף בלימוד התורה ובעבודת התפלה ובהידור בקיום המצוות, עומד הוא במעמד ומצב שכל הענינים חדורים אצלו בשמחה גדולה ונפלאה (אע"פ שהיא באופן של "רעדה") — בגלל שנמצא עתה בעיר המלכות, ונכנס להיכל המלכות, כיון שכבר הכתיר את המלך — "תמליכוני עליכם"³⁹ — בימי ר"ה, ומתכוונן להכתרת המלך בפנימיות — כמבואר בלקו"ת⁴⁰ שיהי"כ פנקרא גם ר"ה⁴¹, אלא שהוא בבחי' הפנימיות (הפנימיות של ימי ר"ה), פנימיות הראש לגבי ענין הראש כפי שהוא בר"ה (כמבואר בפע"ח⁴²), ולכן, מלבד מה שהוסיף לגבי מעמדו ומצבו באלול מצד מעמדו ומצבו בר"ה, הרי הוא מוסיף ועולה "מחיל אל חיל" גם בימים שבינתיים, ימי ההכנה למעמד ומצב שמצד הפנימיות של ר"ה, בהיותו בטוח שהולך ביחד עם מלך מלכי המלכים הקב"ה, מדרגא לדרגא, עד לנעילה של יוה"כ פ, ועד להושענא-רבה ושמיני-עצרת, במעמד ומצב ש"ישראל ומלכא בלחודוהי"⁴³, כפי ששניהם עומדים באותו מעמד ומצב, כביכול, בדוגמת תורת הרב המגיד⁴⁴ בענין "שתי חצוצרות כסף"⁴⁵, שבנ"י והקב"ה הם "שתי חצאי צורות", שבצירוף שניהם יחד נעשה דבר שלם.

2. וענין זה שייך גם ל"יום השנה" ("יאָרצייט") — דכיון שבקדשים "הלילה הולך אחר היום"⁴⁶, שייך לילה זה ליום שלפניו:

בכל יאָרצייט עולה הנשמה לדרגא נעלית יותר שלא בערך, והיינו, שמלבד העלי' מידי יום ביום, הנה ביום השנה עולה הנשמה בעליו שלא בערך. ולכן, למרות שלימות מעמד ומצב הנשמה לפי ערך העולם שבו היתה עד עתה, הנה מצד עלייתה לעולם נעלה יותר, נדרשת ממנה שלימות גדולה יותר. וע"י הענינים שעושים בקשר עם יום השנה, משלימים גם שלימות זו.

(37) קהלת יב, ז.
 (38) ר"פ האינינו.
 (39) ר"ה טז, סע"א. וש"נ.
 (40) דרושי ר"ה נח, א. סד, א.
 (41) יחזקאל מ, א. וראה תוד"ה ואת — נדרים כג, ב. כמ"ש סוף יומא.
 (42) שער ר"ה ספ"א.
 (43) ראה זהר ח"א סד, א"ב. רח, ב. ח"ג לב, א.
 (44) באו"ת בהעלותך סקל"ד. וראה גם תו"מ חנ"ח ס"ע 20. וש"נ.
 (45) בהעלותך יו"ד, יב.
 (46) חולין פג, סע"א. וש"נ.

ובהתאם לכך, יש גם ב' אופני הנהגה בנוגע ל"יאָרצייט" — כשם שיש ב' אופני הנהגה בנוגע לעשרת ימי תשובה:

יש הנהגה בעשי"ת אצל כמה מבנ"י — מיוסד על מ"ש בשו"ע ובספרי מוסר וכו' — באופן של מרירות וכו'; ויש גם אופן הנהגה המתאים לכך שימים אלו הם כמו "חול המועד" (כנ"ל).

וע"ד שיש גם ב"יאָרצייט" ב' אופני הנהגה⁴⁷ — אם באופן של מרירות, היפך השמחה לגמרי, או להיפך, בלשון הידוע אצל חסידי פולין: "תיקון" וכו'.

ואעפ"כ אין זה בסתירה למנהגו שב"יאָרצייט" אומרים תחנון, דלכאורה, איך מתאים הדבר עם ענין ה"תיקון" — כפי שכבר ספרתי פעם⁴⁸ ששאלתי את כ"ק מו"ח אדמו"ר, מהו הענין של אמירת תחנון ב"יאָרצייט", אם זה "יום הילולא" וכו', ואמר: וכי יש זמן טוב יותר ולבקש ולפעול ("אויסבעטן") את הענינים שמבקשים בתחנון?! ... והיינו, שאמירת התחנון היא מצד השמחה, מצד העלי', ועי"ז פועלים את כל הענינים שאומרים בתחנון.

ח. ויה"ר שההוספה בלימוד התורה, הידור בקיום המצוות ועבודת התפלה וכל השייך לזה [ובלשון שבסידור האריז"ל: "עסק התורה והתשובה והתבודדות", שהפירוש הפשוט בזה הוא התבודדות מענין העולם ("פון וועלט און וועלטישקייט")], בימים שבין ר"ה ליוה"כ פ שהם כמו חול המועד, תהי' מתוך שמחה — שמחה ע"פ תורה, באופן ד"גילו ברעדה".

וע"פ האמור כמ"פ ששמחה פורצת גדר⁴⁹ — הנה אפילו אצל אלו שמאילו סיבה שתהי' ישנו עדיין "גדר" שצריך לפרוץ אותו, הנה ע"י שמחה זו יפרצו ויבטלו את הגדרים האחרונים שנשארו עדיין, ויבואו ל"מרחב" האמיתי כפי שהוא למעלה, וימשיכו "מרחב" זה כאן למטה מעשרה טפחים,

ועד שיקויים היעוד⁵⁰ "פרזות תשב ירושלים", בקרוב ממש ובעגלא

דידן.

* * *

(47) ראה גם תו"מ חנ"ה ס"ע 211 ואילך.
 (48) ראה תו"מ חנ"ה ס"ע 305 ואילך. וש"נ.
 (49) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.
 (50) זכרי' ב, ח. רצא. וש"נ.